

دستور زبان

د آمدنی زین بر زبان فارسی

پیشنهاد شده جهت تدریس در دبیرستان های دوره ی اول و دوم
قابل استفاده ی دانش آموزان، دانشجویان و علاقه مندان به زبان فارسی

تألیف
یونس روحی-لعیا یوسفی

سرشناسه: روحی، یونس، ۱۳۶۲ -

عنوان و نام پدیدآور: دستور پرنیان / یونس روحی، لعیا یوسفی.

مشخصات نشر: ارومیه: انتشارات آید، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۳۲۴ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۵۳-۰۰-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: فارسی -- دستور -- راهنمای آموزشی (متوسطه)

(Persian language -- Grammar -- Study and teaching (Secondary

موضوع: فارسی -- دستور -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (متوسطه)

(Persian language -- Grammar -- Examinations, questions, etc. (Secondary

موضوع: فارسی -- دستور -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها (متوسطه)

(Persian language -- Grammar -- Questions and answers (Secondary

شناسه افزوده: یوسفی، لعیا، ۱۳۶۳ -

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷/۸۶۵۵ PIR۲۶۹۳

رده بندی دیویی: ۴۵۵/۰۷۶

شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۲۱۵۶۸

دستور پرنیان

بیت: یونس روحی، لعیا یوسفی

ویراست ادبی: رقیه فخرایی نیا

صفحه آرای: ایم طحی، رانیان (حمید رضازاده)

ناشر: نشر آید

شابک: ۹۷۸-۶۲۲۰-۰۵۳۰۰-۶

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: ۱۳۹۷

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

ارومیه - خیابان امینی - ساختمان فوقانی فروشگاه کوروش - طبقه ۵ واحد ۹

۰۴۴۳۲۲۵۹۵۴۲_۰۹۱۴۳۴۰۷۱۱۲

فهرست مطالب

۲۶-۲ از لحاظ قرارگیری در ساختمان واژه	۲۶	۱۳	مقدمه
۲۶-۱-۱ تکواذهای اشتقاقی	۲۶	فصل اول: واج	
۲۶-۱-۲ تکواذهای تصریفی	۲۶	۱۷	زبان، چرخش
۲۷	واژه	۱۷	آوا و صدا
۲۸	جمله	۱۷	خط فارسی
فصل سوم: اسم		۱۸	اشاره
۳۱	کاربرد واژگان	۱۸	واج
۳۱	اسم	۱۹	قواعد واجی
۳۱	ویژگی‌های اسم	۱۹	قاعده شماره یک
۳۲	انواع اسم	۱۹	قاعده شماره دو
۳۲	اسم جامد	۱۹	قاعده شماره سه
۳۲	اسم مشتق	۱۹	قاعده شماره چهار
۳۳	۳- اسم خاص	۲۰	«هجا»
۳۳	۴- اسم عام	۲۰	قواعد هم‌نشینی
۳۴	۵- اسم معرفه (نام‌س) - نکره (ناشناس)	۲۱	قواعد نحوی
۳۴	مهم‌ترین اسامی معرفه	۲۱	قواعد معنایی
۳۴	اسم مصدر	۲۱	قواعد کاربردی
۳۹	اسم و وابسته‌های آن	فصل دوم: تکواژ	
۴۰	وابسته‌های پیشین	۲۵	تکواژ - واژه - گروه واژه - جمله
۴۰	وابسته‌های پسین	۲۵	تکواژ
فصل چهارم: ضمیر		۲۵	۱- تکواذهای آزاد قاموسی (واژگانی)
۴۵	ضمیر	۲۵	۲- تکواذهای آزاد دستوری
۴۵	مرجع ضمیر	۲۶	۲- تکواذهای وابسته
۴۵	کاربرد ضمیر - انواع ضمیر	۲۶	۱-۲ از نظر ساخت

۷۳	وند	۴۵	۱- ضمیر مبهم
۷۴	۲- واژه‌ی مرکب	۴۶	۲- ضمیر شخصی
۷۵	۳- مشتق مرکب (وندی - مرکب)	۴۷	۳- ضمیر مشترک
	فصل هفتم: قید	۴۸	۴- ضمیر پرسشی
۷۹	قید	۴۸	۵- ضمیر اشاره
۸۰	تقسیمات قید به لحاظ کاربرد	۴۹	۶- ضمیر تعجبی
۸۰	۱- قید فعلی		فصل پنجم: صفت
۸۰	۲- قید صفت	۵۳	صفت
۸۰	۳- قید مسند	۵۳	انواع صفت‌ها
۸۰	۴- قید مصدر	۵۳	صفت بیاز
۸۰	۵- قید جمله	۵۳	۱-۱- صفت بیانی ساده
۸۰	۶- قید برای قید	۵۳	۱-۲- صفت فاعلی
۸۱	انواع قید از لحاظ دستوری	۵۷	۱-۳- صفت مفعولی
۸۱	۱- قید مختص	۵۹	۱-۴- صفت نسبی
۸۲	معروف‌ترین قیدهای مختص	۶۱	۱-۵- صفت لیاقت
۸۳	۲- قید مشترک	۶۲	۲- صفت اشاره‌ای
۸۴	تقسیم‌های قید از لحاظ مفهوم	۶۳	۳- صفت شمارشی
۸۴	۱- قید زمان	۶۳	۳-۱- صفت شمارشی اصلی یا ساده
۸۵	۲- قید مکان	۶۴	۳-۲- صفت‌های شمارشی ترتیبی
۸۵	۳- قید غذا	۶۴	۳-۳- صفت شمارشی توزیعی
۸۵	۴- قید کیفیت	۶۴	۳-۴- صفت شمارشی کسری
۸۵	۵- قید حاله	۶۵	۴- صفت پرسشی
۸۶	۶- قید آرزو	۶۵	۵- صفت تعجبی
۸۶	۷- قید تأسف	۶۶	۶- صفت مبهم
۸۶	۸- قید تعجب		فصل ششم: ساختمان واژه
۸۶	۹- قید تدریج	۷۱	ساختمان واژگان
۸۷	۱۰- قید تکرار	۷۱	واژه از لحاظ ساختمانی
۸۷	۱۱- قید تفسیر	۷۱	۱- واژگان ساده
۸۷	۱۲- قید ترتیب	۷۲	۲- غیر ساده
۸۷	۱۳- قید پرسشی	۷۲	۱- واژه‌ی مشتق (وندی)

فصل هشتم: حروف

۱۱۲	ماضی بعید (دور)	۹۱	حروف
۱۱۳	ماضی مستمر (ملموس)	۹۱	حروف ربط
۱۱۴	ماضی نقلی مستمر	۹۲	ساختمان حروف ربط
۱۱۴	ماضی ابعید (دورتر)	۹۲	مهم‌ترین حروف ربط مرکب
۱۱۵	۲- مضارع	۹۲	معنی و کاربرد حرف‌های ربط
۱۱۵	۱- ۲ مضارع اخباری	۹۳	حروف عطف
۱۱۵	۲- ۲ مضارع التزامی	۹۳	حروف نشانه
۱۱۶	۲- ۳ مضارع ساده	۹۳	حروف اضافه
۱۱۶	۲- ۴ مضارع مستمر	۹۳	انواع «ک»
۱۱۷	۲- ۵ فعل امر		

فصل نهم: نقش واژگان

۱۱۸	مستقبل	۹۹	نقش‌های واژگان
۱۱۸	بن فعل	۹۹	۱. نهاد
۱۱۸	بن فعل ماضی	۱۰۰	نهاد فاعلی
۱۱۹	بن مضارع	۱۰۰	نهاد غیر فاعلی
۱۱۹	شناسه	۱۰۰	نهاد مفعولی
۱۲۰	متن یا لازم بودن فعل به مفعول	۱۰۱	۲- مفعول
۱۲۰	لازم یا ناگذر	۱۰۱	۳- متمم
۱۲۰	تبعی یا گدا	۱۰۳	حروف اضافه
۱۲۱	افعال -ووجی-	۱۰۴	۴- مسند
۱۲۱	معلوم و مجهول بن فعل	۱۰۴	مسند الیه
۱۲۲	طرز ساخت فعل مجهول		
۱۲۳	وجه فعل		

فصل دهم: فعل

۱۲۳	گروه وجه اخباری	۱۰۹	۵- «فعل»
۱۲۴	گروه وجه التزامی	۱۰۹	شخص
۱۲۴	گروه وجه امری	۱۰۹	زمان فعل
۱۲۴	افعال اسنادی	۱۰۹	۱. فعل ماضی (گذشته)

فصل یازدهم: ساختمان فعل

۱۲۷	ساختمان افعال	۱۱۰	ماضی ساده
۱۲۷	فعل ساده	۱۱۰	ماضی استمراری
۱۲۷	افعال پیشوندی	۱۱۱	ماضی نقلی
		۱۱۱	ماضی التزامی

۱۴۵	جمله‌ی ساده	۱۲۷	افعال پیشوندی مرکب
۱۴۵	جمله‌ی مرکب	۱۲۸	فعل مرکب
۱۴۶	جملات هم‌پایه	۱۲۸	راه‌های تشخیص فعل مرکب
۱۴۶	جملات پیوسته	۱۲۹	عبارت‌های فعلی

فصل سیزدهم: ترکیبات و اضافات

۱۴۹	ترکیب وصفی
۱۴۹	«ترکیبات اضافی»
۱۴۹	«مضاف»
۱۵۰	«مضاف‌الیه»
۱۵۰	انواع اضافه
۱۵۰	اضافه‌ی تخصیصی
۱۵۱	اضافه‌ی ملکی
۱۵۱	اضافه‌ی تشبیهی
۱۵۱	اضافه‌ی استعاری
۱۵۲	اضافه‌ی توضیحی
۱۵۲	اضافه‌ی بیانی
۱۵۲	اضافه‌ی اقتراعی
۱۵۳	اضافه‌ی بُتوت
۱۵۳	اضافه‌ی گسته

فصل چهاردهم: سؤالات

۱۵۷	تست‌های تاییفی
۲۰۲	پاسخ‌نامه‌ی بخش اول
۲۲۳	سؤالات ویژه‌ی کنکور
۲۸۹	پاسخنامه سؤالات کنکور
۳۲۴	منابع و مأخذ

فصل دوازدهم: جمله

۱۳۳	جمله
۱۳۳	تعریف
۱۳۳	جمله از نظر محتوا
۱۳۳	جملات خبری
۱۳۴	جملات عشی
۱۳۴	جملات عاطفی
۱۳۴	شمارش جملات
۱۳۴	۱. فعل
۱۳۵	افعال مشخص
۱۳۵	افعال حذفی
۱۳۷	۲. شبه جمله‌ها
۱۳۷	منادا
۱۳۸	صوت و حروف
۱۳۹	جملات چند جزئی
۱۳۹	۱. جملات دوجزئی
۱۳۹	جملات سه جزئی گذرا به مفعول
۱۴۰	جملات سه جزئی گذرا به متمم
۱۴۱	جملات سه جزئی گذرا به مسند
۱۴۲	جملات چهار جزئی
۱۴۳	جملات چهار جزئی گذرا به متمم و مفعول
۱۴۴	جملات چهار جزئی گذرا به مفعول و مسند
۱۴۵	جمله‌ی مستقل

مقدمه

آن چه مرا واداشت تا براسرار غلوط ترسیمی زبان فارسی، مستمری تازه تر بنویسم؛ ایرادات و گاه اشکالات بی گاهی بود که بشر آموختگان بسیاری در آن غرق و درگیر بودند.

آن چه پیش از این از اساتید و بزرگان برجاست مانده، نه تنها منابعی بزرگ، عظیم و کارساز بوده و خواهد بود؛ بلکه دفتری است برای ارجاع، رفع شبهات و اشکالات.

گاهی ادبیات کلامی، مثالها، گفتمان و مسائلی که درگیر و دار آن منابع می گذرد برای دانش آموختگان سطح دبیرستان، گنگ و نامفهوم است؛ حال آن که در سطوح عالی آموزشی، بسیار کارساز و گره گشای می باشد.

آن چه به رشته ی تحریر درآمده، ادبیات کلامی و آموزشی جدید را دیر می گیرد تا جامعه ی هدف، بهره مندی بیشتری از دیگران داشته باشند.

پیش از این، در برخی از منابع دستور زبان فارسی؛ موارد، مباحث، تعریفها و مسائلی طرح گردیده که از همان ابتدا بوده اند؛ به عنوان مثال در بحث «نهاد» آن چه در کتابهای چند سال اخیر به میان آمده، همان است که در آثار اساتید بزرگواری چون خانلری، انوری، احمدی و... می باشد. گاهی حتی این همانندیها بسیار شبیه آن است که در افتخارنامه ی پنج استاد به میان آمده و تمام این موضوعات در حالی رقم می خورد که ضرورت تغییر در بیان و گفتار با توجه به دستور نوین فارسی، ادبیات کلامی و دگرگونی های مستمر جدید (برای ساده آموزی) می بایست

در کتب منظور گردد.

در این اثر سعی شده تا با استناد و اشاره به اصل گفته‌های اساتید نامبرده قدیم، گفتمانی جدید و ادبیاتی متفاوت‌تر برای بالا برد کیفیت سطح آموزشی به کار بسته شود.

در درس‌نامه‌ی زبان فارسی، به جز چند جمله‌ی مختصر و الگو از اساتیدی که همچون ستارگان در آسمان زبان فارسی می‌درخشند، از بیان جملات دیگر پرهیز شده تا آن چه عرضه می‌شود با آن چه بوده است؛ متفاوت باشد.

لا به لای بهش دستور زبان در میان توضیحات و اشارات، گاهی سؤالاتی بی‌پاسخ طرح گردیده که بی‌شک بدهی جواب رها کردن این پرسش‌ها، به چالش وادار کردن ذهن مخاطب را به همراه دارد.

امید است، مجدداً آن که ارائه می‌شود؛ کارساز و گره‌گشا بوده و مفید به فایده باشد.

دبیر زبان و ادبیات فارسی - یونس روحی